

Аліса ЗІНЕНКО

О, ТЕМПОРА! Або знову до проблеми термінології сучасних мистецьких процесів

Анотація. Розглянуто проблеми термінологічного апарату в дослідженні сучасного мистецтва. Використано методику міждисциплінарних порівнянь і проаналізовано використання термінів «контемпорарний/контемпоральний», що застосовуються до сучасної образотворчості. Особливу увагу приділено морфологічному аналізу термінів, проблематиці міжмовного трактування понять. Подано узагальнену характеристику різних поглядів на проблему та зроблено аргументовані висновки. Окреме місце посідає дослідження наявних джерел щодо проблеми сучасної мистецької термінології та культурологічна характеристика суспільних реакцій, викликаних недосконалістю чинного поняттєвого апарату мистецтвознавства.

Ключові слова: сучасне мистецтво, контемпорарне мистецтво, контемпоральне мистецтво, термінологія мистецтва.

Постановка проблеми. Складні взаємовідносини між мистецтвом і наукою завжди викликали інтерес у суспільстві. Філософи, мистецтвознавці, філологи, культурологи намагаються знайти грань між цими складниками культури. Особливо гостро такі питання постають у часи змін мистецьких тенденцій чи наукових поглядів на світ.

Така зміна домінуючого мистецького стилю як перехід від модернізму до постмодернізму в другій половині минулого століття породила чимало наукових, мистецтвознавчих і суспільних проблем, у тому числі, термінологічної визначеності предметів і явищ. До того ж, нові мистецькі явища вказаного періоду не набули однозначної загальноживаної назви. «Контемпорарне мистецтво», «контемпоральне мистецтво», «сучасне мистецтво», «актуальне мистецтво» — ось неповний перелік термінів, якими характеризують фахівці сучасний стан мистецтва. Цю проблему загострюють питання лінгвістичного характеру, коли неточний переклад породжує наукові суперечки та дискусії.

Дана стаття є спробою розглянути і проаналізувати наявний в сучасному мистецтвознавстві термінологічний апарат, що характеризує сучасне (у розумінні контемпорарного) мистецтво, а також розглянути питання взаємодії мистецтва й мистецтвознавчої науки на сучасному етапі з метою окреслення домінантних ознак національної ідентичності в сучасній образотворчості.

Актуальність теми даної статті зумовлена наступними проблемами: невизначеністю термінологічного апарату щодо характеристики стану сучасного мистецтва; посиленням впливу на мистецтво й мистецтвознавство не мистецьких або «на-вколомистецьких» чинників (політики й економіки, тенденції до «споживацтва» й утилітарності тощо); необхідністю впровадження ознак національної ідентичності в сучасне мистецтво глобалізованого світу.

Формулювання цілей статті. Питання створення чіткого термінологічного апарату завжди хвилювало науковців, викликало шквал дискусій і розмаїття думок. Дослідженню термінології сучасного мистецтва присвячено праці українських науковців, також до цього процесу долучаються художники й куратори. Проте в сучасній науковій літературі досі точаться суперечки і вживаються паралельні терміни. Дослідити, проаналізувати і максимально узагальнити різні погляди на проблему — головне завдання даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук досконалого й уніфікованого термінологічного апарату — це нагальна проблема будь-якої серйозної науки. Тому вивченням і окресленням понять, пов'язаних зі станом, творами і явищами займаються провідні сучасні культурологи, мистецтвознавці, філософи, лінгвісти, політологи, соціологи та представники інших галузей науки. Це пояснюється тим, що сучасне мистецтво, попри певну провокативність, безумовно впливає на настрої в суспільстві. Сучасний український мистецький контекст, зважаючи на послідовну й поступальну інтеграцію у світовий мистецький процес, має певні відмінності, в тому числі й у тлумаченні понять. Вирішенням цих задач займалися В. Сидоренко [9], Л. Смирна [11–12], О. Босенко [2], Г. Вишеславський [4–5], О. Сидор [5], П. Герчанівська [8] та інші дослідники.

В. Сидоренко окреслив означену проблему, загострюючи увагу на необхідності впровадження чіткої уніфікації понять: «Тривають дискусії і щодо самого означення терміна “сучасне мистецтво”, яке має синонімічні відповідники “актуальне мистецтво”, “contemporary art”. Проте необхідно розрізнити ці поняття, оскільки існує принципова відмінність між ними. Під сучасним мистецтвом ми розуміємо мистецтво, створене нашими сучасниками. Це більш загальне поняття. “Актуальне мистецтво”, “contemporary art” трактується як новітнє, експериментальне, пошукове мистецтво. З одного боку, актуальне мистецтво перетворилося на сферу, цікаву тільки для фахівців — мистецтвознавців, культурологів, істориків, а з іншого — воно значною мірою впливає на візуальне сприйняття довкілля, сприяє розвитку дизайну, реклами, моди, телебачення. Ці різні дефініції об'єднує те, що вони уточнюють причетність мистецтва до соціально-культурологічної і громадської проблематики, змістовим складником якої є співзвучність нашому часові» [9, с. 10].

Продовжуючи цю тему, Л. Смирна та В. Хаматов провели глибоке теоретичне обґрунтування термінів, вказуючи на зв'язок і особливості розуміння окремих по-

нять на сторінках видіння «Art Ukraine». Автори торкнулися походження термінів, їхнього часового та позачасового звучання: «Контемпорарное (новейшее) искусство (в хронологическом смысле — искусство рубежа XX–XXI веков) — специфическая форма немассового общественного сознания, ориентированная на идейное предьявление провокативности художественного высказывания; творческая проектная деятельность, предполагающая материализацию замысла вне жанровых, технических, стилистических и прочих традиционных характеристик произведений визуального искусства, не ограниченная рамками одного или нескольких художественных пространств, избегающая иллюстративности, характеризующаяся не столько выразительностью художественного образа, сколько продуктивностью преподносимой идеи. Современное искусство заимствует художественные средства из других областей деятельности, превращая их в провокативный жест, структурируясь при помощи новых подходов к общественному обороту в коммуникативной цепи “куратор — концепт — проект — арт-объект” и предполагая зрителя то ли как сотворца, то ли как “соучастника” процессов творческого высказывания художника» [12].

Художник і блогер А. Кроліковскі на сторінках того ж часопису описує проблему так: «Термін “контемпорарне мистецтво” не буде зрозумілий в інтернаціональному англомовному дискурсі, бо нічим не відрізняється від терміну “сучасне мистецтво”. Як можна презентувати на міжнародному рівні будь-який текст, каталог, проект із поняттям, яке не перекладається, або перекладається так само, як і його попередник? Це лише зайвий раз відокремить українську художню спільноту від колег з інших країн. Якщо ми говоримо про мистецтво, яке працює з актуальними художніми та філософськими трендами сьогодення, то можемо продовжувати використовувати загальноживаний термін “сучасне мистецтво”. Якщо ми бажаємо акцентувати увагу на тому, що витвори базуються на новій культурній домініанті, не притаманній постмодерну, можемо говорити про “метамодерне мистецтво”, спираючись на роботи доктора Тімотеуса Вермюлена та доктора Робіна ван ден Аккера, а в ідеалі доповнюючи їх новими дослідженнями. І навпаки, якщо нам треба відокремити частину сучасного мистецтва, яка спирається на застарілу, не актуальну в наші часи культурну домініанту, можна вживати термін “постмодерне мистецтво”, бо вже можна говорити про постмодерн як період, який має часові кордони (хоч і не чіткі). Важливо, щоби нові терміни мали підґрунтя, сприйнятне не лише в локальному, але й у глобальному мистецькому середовищі, і були лінгвістично вдалими та унікальними» [7].

Аналізовані публікації значною мірою внесли ясність у розуміння основоположних понять, хоча викладені в них сентенції не знаходять однозначного резонансу у середовищі наукової спільноти. Однак, поле термінологічної невизначеності ще багато в чому залишається досить заплутаним і незрозумілим, що відкриває можливість для подальшого наукового дискурсу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Культура — діяльність людини, що робить людину розумною істотою, виділяючи людину серед інших живих істот, а наука і мистецтво — складники культури які визначають ступінь цієї розумності. Рівень розвитку культури в цілому та її окремих складників, а саме: науки і мистецтва — визначає стан розвитку людства і його цивілізованість.

Як складники культури, мистецтво і наука виконують наступні завдання: мистецтво вказує напрямки розвитку суспільства в інтересах людини, а наука надає засоби, за допомогою яких цей розвиток стає можливим.

Наука і мистецтво нерозривно пов'язані. В основі як науки так і мистецтва лежить творчість людини, як спосіб пізнання навколишнього світу і засіб впливу на цей світ через інтелект людини. Не може бути «чистої науки» чи «чистого мистецтва», оскільки наука використовує мистецькі засоби, а мистецтво використовує науковий апарат.

Наука пізнає світ, визначає закони розвитку і засоби впливу на довкілля. Наука дає мистецтву засоби вираження думки і внутрішнього світу митця, впливу на світ через людські емоції та показує його наслідки (одне з завдань мистецтвознавства). Наука дає митцеві можливість ефективно творити, використовуючи для творчості науковий апарат.

Мистецтво виражає власне бачення людиною світу і його законів, показує відношення людини до цього світу через емоції художника-митця, а також впливає на навколишній світ, через людські емоції. Емоції спонукають людину до дії — змінювати світ у напрямку, бажаному для художника-митця.

Мистецтво дає науковцеві можливість знаходити шляхи вирішення наукових задач з недостатнім набором даних творчими засобами, а саме: інтерполяцією, екстраполяцією, дедукцією, індукцією, прогнозуванням, гіпотезовим та інтуїтивним апаратами. Ці наукові методи фактично є видами мистецтва.

Спільним у науці і мистецтві є те, що наука і мистецтво націлені на забезпечення гармонійного розвитку людства через пізнання навколишнього світу, доведення законів цього світу до людської свідомості, у підсумку — на зміну цього світу людиною на свою користь.

Відмінність науки і мистецтва полягає у тому, що наука дає відповідь на питання «яким чином?», а мистецтво — «з якою метою, для чого?».

Митець, на відміну від науковця, перш за все виражає ставлення до оточуючого світу через призму власних емоцій. Саме у мистецьких творах, художник-митець демонструє свої емоції, які викликає навколишній світ, і через твори мистецтва, викликає емоції у глядачів, впливаючи на них, змушуючи людину, як головного ефектора цього світу, змінювати світ в необхідному митцеві напрямку.

Універсальність людини як інструменту впливу полягає в можливості впливати на світ у безліч форм і способів. А розумність людини як інструменту впливу поля-

гає в наявності власної волі та інтелекту, що дозволяє самостійно знаходити способи розв'язання задач, та віднаходити дані, яких не вистачає.

Тому, будь-яке мистецтво (чи певний його вид) не можна протиставляти науці, а треба розглядати, яким чином даний вид мистецтва (в даному випадку — контемпоранне мистецтво) співвідноситься з сучасною наукою, які сучасні наукові досягнення використовує контемпоранне арт, і як контемпоранне арт впливає на людство, культуру і науку.

Можна сказати, що мистецтво, через свідомість людини формує пріоритети наукового розвитку, і в даному випадку важливо знати, на що націлює людину і науку саме контемпоранне арт. Фактично кожен вид мистецтва пов'язаний зі «своїм» видом науки, і ці дві грані культури впливають одна на одну.

Контемпоранне мистецтво вказує людині і науці на шляхи розвитку, що виходять з суті цього мистецтва, незалежно від бажання чи небажання митців.

У мистецтвознавчому середовищі, особливо на пострадянських теренах, автор використовує терміни «контемпоранне мистецтво» та «контемпоральне мистецтво». При чому, обидва терміни використовуються у працях мистецтвознавців, культурологів, філософів.

Обидва терміни: «контемпоранне» і «контемпоральне», є неологізмами, і перенесені з англійської мови шляхом прямої транслітерації. Обидва терміни мають подібне значення, але не є тотожними ані в англійській мові, ані тим більш в українській.

Терміни «контемпоранний» і «контемпоральний» вказують на зв'язок мистецтва (чи митця і його творів) з часом, але відмінності цих термінів вимагають більш обережного і конкретизованого використання. Самі-по-собі ці терміни дуже складні, і пов'язані з такою важливою філософською категорією як час.

Питання правильного контекстуального вживання цих термінів виникло у автора статті при розгляді проблем національної ідентичності в сучасному мистецтві. І для вирішення поставленого завдання було залучено сучасні досягнення в галузі лінгвістики, філософії, культурології та інших наук.

Розглянемо проблему вживання термінів «контемпоранне/контемпоральне мистецтво» з міждисциплінарної точки зору. Правильне вживання того чи іншого слова — це проблема філологічна (мовознавча), але оскільки вона стосується мистецтвознавчих аспектів, проведемо аналіз коректності використання термінів «контемпоранне/контемпоральне» у мистецькій сфері.

У світовій мистецтвознавчій науці зустрічається декілька трактувань як термінів, так і періодизації контемпоранного мистецтва. Ці трактування носять загальновідомий і принциповий характер. Б. Гройс визначає контемпоранне мистецтво, як таке, що орієнтоване виключно на сучасне (сьогочасне, «настоящее» у російськомовній транскрипції), на вираження сутності цього сучасного. Варто

сказати, що у даному контексті є відмінність у розумінні термінів в українській та російській мовах. Російськомовне слово «настоящее» позначає сьогочасне явище. Таке розуміння підкреслює орієнтацію контемпорарного мистецтва саме на потребу цього часу, актуальності у даному часі, на відміну від модерну, який на думку вченого, зорієнтований на майбутнє. Французький лінгвіст А. Мешоннік пропонував більш жорсткий розподіл контемпорарного мистецтва, наполягаючи, що воно використовує актуальні науково-технічні напрацювання для створення мистецьких творів.

Розглядаючи проблему з мовознавчої точки зору, обидва терміни (контемпоранне/контемпоральне) — складні слова іншомовного походження, прикметники. Коренем обох слів є «темпор», що в перекладі з давньогрецької означає «час». Тобто, обидва прикметники вказують на причетність належність (або стосунок) до часу.

Морфологічний аналіз дає наступне:

1) контемпорАЛЬне = кон (префікс, що вказує на спільність чи приєднання) + темпор (корінь, що означає «час») + аль (суфікс, що вказує про дію спрямовану на корінь) + н (прикметникотворчий суфікс) + е (закінчення, що вказує на рід);

2) контемпорАРне = кон (префікс, що вказує на спільність чи приєднання) + темпор (корінь, що означає «час») + ар (суфікс, що вказує про дію спрямовану від кореня) + н (прикметникотворчий суфікс) + е (закінчення, що вказує на рід).

Тобто, у словосполученні «контемпоральне мистецтво» прикметник «контемпоральне» описує «мистецтво, пов'язане з часом, мистецтво, що впливає на час, творить час, формує час» (аналогічно до науково-фантастичного терміну «темпоральне поле»). У цьому контексті, «контемпоральне мистецтво» можна трактувати як «мистецтво, що змінює відчуття часу людиною»; як «відчуття часу через почуття людини»; «мистецтво, що змінює уявлення про час», або як «мистецтво поза часом».

Термін «темпоральний» в сучасній українській мові краще співвідноситься зі словосполученням «пов'язаний з перебігом часу». Неоднозначність виникла через пряму транслітерацію іноземного слова, в результаті якої з'явилося слово з іншим значенням і через відмінності значення суфікса та неповній відповідності змісту прямого механічного перекладу.

У англійській мові слова *contemporal* не існує, а слово *temporal* — перекладається як «пов'язаний з перебігом часу, що має зв'язок з часом», хоча: *temporally* — означає тимчасово. Тобто, у значенні слова *temporal* закладено взаємний вплив часу та об'єкту.

Щодо словосполучення «контемпоранне мистецтво» маємо інші підходи до словобудови і відповідного смислового наповнення. В українській мові прикметник «контемпоранне» вказує на «мистецтво, що визначається часом, залежить

від часу» (за аналогією зі словосполученнями «аграрне господарство», «утилітарне мистецтво» тощо, — де прикметник описує характеристику іменника).

Виходячи з цих означень, «контемпоранне мистецтво» можна трактувати як «мистецтво даного часу»; «мистецтво, прив'язане до певного часового періоду»; «сучасне мистецтво», «мистецтво даної миті» чи «мистецтво тут і зараз», або як «мистецтво, на яке спонукав сам час».

Термін «контемпоранний» в сучасній українській мові, відповідно до її правил, доцільніше використовувати лише в словосполученнях: «контемпоранне мистецтво» чи «контемпорарі арт» — як власну назву мистецького стилю чи мистецького періоду кінця ХХ — початку ХХІ століття. В випадках, якщо це не власна назва мистецького стилю, необхідно використовувати прикметник «сучасний» («сучасне») — для вказування на збіг часового інтервалу події й опису про неї, а в інших випадках — логічно використовувати словосполучення «мистецтво періоду ... (вказати роки, століття, епохи)».

Наявна неоднозначність виникла через пряму транслітерацію іноземного слова, і через наявність в англійській і українській мовах слів, значення яких у різних конструкціях не збігаються (здебільшого слова не можна перекладати дослівно, чи транслітерувати без втрати смислового навантаження).

В англійській мові contemporary — сучасний (пов'язаний із даним (чи конкретним, певним) періодом часу), contemporaries — сучасники. Тобто, у даному значенні, йдеться про вплив часу на об'єкт, до якого відноситься прикметник або прислівник, чи дається прив'язка до певного періоду часу.

Розглядаючи неоднозначність термінів, пов'язаних з лінгвістичними моментами, слід зауважити, що тлумачення словосполучення contemporary art англійськими дослідниками теж неоднозначне. Одні трактують contemporary art як «сучасне мистецтво», або ж «мистецтво певного періоду», а інші, вважають contemporary art власною назвою мистецького періоду кінця ХХ — початку ХХІ століття.

Якщо підходити до питання з точки зору математики, то проблема «контемпоральне/контемпоранне» розв'язується просто, а саме: «контемпорАЛЬне мистецтво — є сумою контемпорАРних мистецтв певних епох».

Отже, сучасне трактування контемпоранного мистецтва (контемпорарі арт) більше акцентує увагу не на часі появи творів (їхньої сучасності), а на відповідності вимогам певного періоду часу, в даному випадку — першій половині ХХІ століття. Тобто на перший план виходить не час створення, а сприйняття певного мистецтва сучасниками певного періоду часу і відповідність певному стилю. Тут і актуальність, і відповідність певному стилю, і врешті-решт мода. Тобто, у своїй суті і за характеристиками мистецтвознавців різних шкіл, термін «контемпоранне мистецтво» має набагато ширше значення, аніж просто «сучасне мистецтво», а у більш розлогому трактуванні має значення «мистецтво, актуальне

для деякого періоду часу, і відповідає вимогам сучасного чи певного періоду (в даному випадку — першій половині XXI століття)». Можна навіть говорити про своєрідну «контемпорарну культуру», оскільки мистецтво є частиною культури, і вимоги до мистецтва формуються впливом інших складників культури. Одночасно, мистецтво, формуючи світогляд суспільства через емоціональну складову людського мислення, здійснює вплив на культуру людства в цілому. Про цю соціокультурну значимість контемпорарного мистецтва писав у 2008 році академік В. Сидоренко: «... ситуація для сприйняття сучасного мистецтва в суспільстві є нині більш сприятливою. Публіка дедалі більше стає готовою розуміти провокативні, іноді брутальні жести сучасного мистецтва. Хай краще “шокова терапія” відбувається у виставковому залі, як застереження від можливого, аніж це здійсниться насправді» [9, с. 110].

Тому, термін «контемпорарне мистецтво» це передусім власна назва певного мистецького стилю, характерного для першої половини XXI століття і навіть трактування терміну «контемпорарі арт» як «сучасне мистецтво», визначає відповідність сучасним вимогам (актуальність), а не час існування даного виду мистецтва.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Постмодернізм і контемпорарі арт повернули мистецтво до людини, до її почуттів і прагнень, дозволили в усій повноті розкрити потенціал індивідуума і дали окремій особистості можливість самовиражатися і осмислювати досягнуте, окреслюючи шляхи в майбутнє. У науковому колі це спровокувало появу нових термінів, визначень, дефініцій.

Термінологічна визначеність та уніфікованість мистецьких явищ і понять є дуже важливою, оскільки є основою наукового підходу у мистецтвознавстві, культурології та інших суспільних науках. У мистецтвознавстві важливо максимально чітко використовувати термінологію. Адаже саме вона допомагає структурувати матеріал, виразніше окреслювати поставлені завдання та переходити від абстрактного до конкретного. Тобто спільного як для точних, так і для гуманітарних наук.

З огляду на мету статті, контемпорарне мистецтво (контемпорарі арт) є найбільш науково зумовлений, загальноновживаний та максимально уніфікований в українській мові термін, для визначення мистецтва кінця XX — початку XXI століття, що будується на засадах новітніх філософських концепцій та культуротворчих підходів.

Література

1. Барчук В.М. Граматична категорія темпоральності. Семантико-структурний аспект // Мовознавство. 2011. № 6.
2. Босенко А. Contemporary как наваждение // Landschaft «Живописного заповідника». Киев, 2002. С. 85–87.

3. Бурлака В. Актуальне мистецтво кінця 1990-х — початку 2000-х — симптоматика часу // Українське мистецтво. 2003. № 1. С. 43–46.
4. Вишеславський Г. Сучасне візуальне мистецтво України періоду постмодернізму // Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ ст.: У 2 кн. Київ, 2006. Кн. 2. С. 422, 429–431, 448–450.
5. Вишеславський Г., Сидор-Гібелінда О. Термінологія сучасного мистецтва: означення, неологізми, жаргонізми сучасного візуального мистецтва України. Київ; Париж: Terra Incognita, 2010. 416 с.
6. Ілля В. Український стиль образотворчого мистецтва — на порозі ХХІ століття // Образотворче мистецтво. 2001. № 3. С. 17–21.
7. Кроліковскі А. Модерне і сучасне мистецтво. Чи потрібен пошук нових дефініцій? URL: <http://artukraine.com.ua/a/moderne-i-suchasne-mistectvo-chi-potriben-poshuk-novikh-definiciy/#.WZw94ChJbDc> (дата звернення: 28.11. 2017).
8. Герчанивська П. Е. Культурологія: Термінологічний словник. Київ: НАКККиМ, 2015. 439 с.
9. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть / ІПСМ АМУ. Київ: ВХ [студіо], 2008. 188 с.
10. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. Ф., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. Київ: Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні Нац. Акад. наук України, 1998. 435 с.
11. Смирна Л. Контемпоральне мистецтво у пошуках власної ідентичності: версія Антона Соломухи. Дата оновлення: 28.10.2015. URL: <http://artukraine.com.ua/a/kontemporalne-mistectvo-u-poshukakh-vlasnoi-identichnosti---versiya-antona-solomukhi-/#.WZQ75GcUnEi> (дата звернення: 28.11. 2017).
12. Смирна Л., Хаматов В. Современное, современное и новейшее искусство: попытка осмысления понятий. Дата обновления: 01.06.2016. URL: <http://artukraine.com.ua/a/modernoe-sovremennoe-i-noveyshee-iskusstvo--popytka-osmysleniya-ponyatiy/#.WZw-7ShJbDd> (дата обращения: 28.11. 2017).
13. Філософський енциклопедичний словник / гол. редактор В. І. Шинкарук; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

References

1. Barchuk V.M. Hramatychna katehoriia temporalnosti. Semantyko-strukturnyi aspekt [Barchuk V. Grammatical category of temporality. Semantical-structural aspect] // Movoznavstvo [Linguistics]. 2011. No. 6.
2. Bosenko A. Contemporary kak navazhdenie [Bosenko A. Contemporary as an oblivion] // Landschaft «Zhivopisnogo zapovidnika» [Landscape of the Artistic Preserve]. Kiev, 2002. S. 85–87.

3. *Burlaka V.* Aktualne mystetstvo kintsia 1990 kh — pochatku 2000 kh — symptomyka chasu [Burlaka V. Actual art of the late 1990s and early 2000s as a symptom of time] // *Ukrainske mystetstvo* [Ukrainian art]. 2003. No. 1. S. 43–46.
4. *Vysheslavskiy H.* Suchasne vizualne mystetstvo Ukrainy periodu postmodernizmu [Vysheslavskiy H. Contemporary visual art of Ukraine of the postmodern period] // *Narys z istorii obrazotvorchoho mystetstva Ukrainy XX st.: U 2 kn.* [Outline of history of fine art of 20th century Ukraine: In 2 volumes]. Kyiv, 2006. Kn. 2. S. 422, 429–431, 448–450.
5. *Vysheslavskiy H., Sydor-Hibelinda O.* Terminolohiia suchasnoho mystetstva: oznachennia, neolohizmy, zharhonizmy suchasnoho vizualnoho mystetstva Ukrainy [Vysheslavskiy H., Sydor-Hibelinda O. Terminology of contemporary art: definitions, neologisms, slang of contemporary visual art of Ukraine]. Kyiv; Paryzh: Terra Incognita, 2010. 416 s.
6. *Illia V.* Ukrainskyi styl obrazotvorchoho mystetstva — na porozhi XXI stolittia [Illia V. Ukrainian style of fine art on the turn of the 21st century] // *Obrazotvorche mystetstvo* [Fine art]. 2001. No. 3. S. 17–21.
7. *Krolikovski A.* Moderne i suchasne mystetstvo. Chy potriben poshuk novykh definit-sii? [Krolikovski A. Modern and contemporary art. Is it necessary to search for new definitions?]. URL: <http://artukraine.com.ua/a/moderne-i-suchasne-mistectvo-chi-potriben-poshuk-novykh-definicyi/No.WZw94ChJbDc> (last accessed: 28.11.2017).
8. *Herchanivska P.E.* Kulturolohii: Terminolohichni slovnyk [Herchanivska P. Culture studies: Dictionary of terms]. Kyiv: NAKKKiM, 2015. 439 s.
9. *Sydorenko V.D.* Vizualne mystetstvo vid avanharnykh zhruhen do novitnykh spriamuvan: Rozvytok vizualnoho mystetstva Ukrainy XX–XXI stolit [Sydorenko V. Visual art: From avant-garde changes up to the newest trends] / *IPSM AMU*. Kyiv: VKh [studio], 2008. 188 s.
10. *Klymenko N.F., Karpilovska Ye.F., Karpilovskiy V.S., Nedozyim T.I.* Slovnyk afiksalykh morfem ukrainskoi movy [Klymenko N., Karpilovska Ye., Karpilovskiy V., Nedozyim T. Dictionary of the Ukrainian affix morphemes]. Kyiv: In-t movoznavstva im. O. O. Potebni Nats. Akad. nauk Ukrainy, 1998. 435 s.
11. *Smyrna L.* Kontemporalne mystetstvo u poshukakh vlasnoi identychnosti: versiia Antona Solomukhy [Smyrna L. Contemporary art searching for its identity: Anton Solomukha's version]. Updated: 28.10.2015. URL: <http://artukraine.com.ua/a/kontemporalne-mistectvo-u-poshukakh-vlasnoi-identychnosti---versiia-antona-solomukhi-/No.WZQ75GcUnEi> (last accessed: 28.11.2017).
12. *Smirna L., Hamatov V.* Modernoe, sovremennoe i noveyshee iskusstvo: popytka osmysleniya ponyatiy [Smirna L., Hamatov V. Modern, contemporary and the newest art: an attempt to comprehend the definitions]. Updated: 01.06.2016. URL: <http://artukraine.com.ua/a/modernoe-sovremennoe-i-noveyshee-iskusstvo--popytka-osmysleniya-ponyatiy/No.WZw-7ShJbDd> (last accessed: 28.11.2017).
13. *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk* [Encyclopaedic dictionary of philosophy] / hol. redaktor V.I. Shynkaruk; NAN Ukrainy, In-t filosofii im. H. S. Skovorody. Kyiv: Abrys, 2002. 742 s.

Алиса Викторовна Зиненко

O, tempora! (или снова к проблеме терминологии современных художественных процессов)

Аннотация. Рассмотрены проблемы терминологического аппарата в исследованиях современного искусства. Использована методика междисциплинарных сравнений, осуществлен анализ проблемы использования терминов «контемпорарный/контемпоральный», которые применяются в отношении к современному изобразительному искусству. Особое внимание уделено морфологическому анализу терминов, проблематике межъязыковой трактовки понятий. Подана обобщенная характеристика различных взглядов на проблему и предложены аргументированные выводы. Отдельное место уделено исследованию имеющихся источников посвященных проблеме современной искусствоведческой терминологии и культурологической характеристики общественных реакций, которые вызывает несовершенство существующего искусствоведческого понятийного аппарата.

Ключевые слова: современное искусство, контемпорарное искусство, контемпоральное искусство, терминология искусства.

Alice V. Zinenko

O, tempora! (Or appealing again to the problem of the terminology of contemporary artistic processes)

Summary. The article reviews the problems of the terminological apparatus in studies of contemporary art. The author uses the technique of between-disciplinary comparisons and refers to the analysis which describes challenges with applying terms «Contemporary/Contemporaly (ua transliteration)». These terms pertain to a creativity in the modern art. It draws our attention to a morphological analysis of terms and problems with intergligal interpretation of concepts. The author of this article provides a generalized description of different views on the problem and offers her own reasoned conclusions. There is a separate place in the article dedicated to the study of available sources of the problem of modern art terminology as well as cultural characteristics of social reactions that causes imperfection in the existing conceptual apparatus of art's criticism.

Keywords: contemporary art, modern art, terminology of art.